

Nog een verdwaald blad uit de biografie van Albert Helman

CORNELIA OOSTERLING

In zijn artikel ‘Verdwaalde bladen uit de biografie van Albert Helman’ in het themanummer over de Caraïbische letteren van *Nieuw Letterkundig Magazijn*,¹ schrijft Michiel van Kempen: ‘Hoe hadden Juul Roggeveen en Albert Helman elkaar leren kennen? [...] We weten het niet.’ Inmiddels is er enig bronnenmateriaal boven water gekomen dat het mogelijk maakt een antwoord op deze vraag te geven. We weten het nu wèl.

In de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw heeft Julia Cornelia Roggeveen (1905-2004), onder de titel ‘Hart in Holland’, een serie autobiografische schetsen gepubliceerd in het tijdschrift *Neerlandia Nieuws*, *Officieel Orgaan van de Vereniging Neerlandia, voor Nederlanders in Londen en omgeving*. Het archief van dit tijdschrift, dat nog bestaat, bevindt zich in de Dutch Church, 7 Austin Friars, London.² In de aflevering van december 1986 beschrijft Julia hoe haar kennismaking met Albert Helman (1903-1996) tot stand gekomen is.

‘Mijn fatum tegemoet’

Zij had in het *Handelsblad* een advertentie gezien waarin twee dames in Naarden, Miss de Boer en Miss Krauss, iemand zochten die behulpzaam kon zijn met Engelse lectuur en conversatie. Ze solliciteerde en werd aangenomen. Het vriendinnenstel woonde aan de Godelindeweg in Naarden, beiden waren theosoof en vegetariër. Julia nam haar intrek in de villa, waar haar taak voornamelijk bestond in het samen met de dames lezen van de geschriften van Krishnamurti en het geven van Engelse conversaties. Daar maakte ze ook kennis met de violist en componist Louis Somer (1901-1966), die Miss de Boer vioolles kwam geven.

Op een dag zag ze in de tuin van de burens de criticus Frans Coenen. Zijn vrouw Louise was bij hem

weggegaan en zij woonde nu met een verzorgster in Naarden, waar hij haar af en toe kwam opzoeken. Omdat de vegetarische dames niet *on speaking terms* waren met hun burens – die hadden namelijk de water-ratten in de sloot achter de huizen willen vergiftigen – behoorde een bezoek niet tot de mogelijkheden, dus nam Julia zich voor aan Coenen te schrijven om hem te bedanken voor zijn gunstige recensie, in *Groot Nederland*, van haar boek *Drie Iersche Legendes* uit 1928.³ Ze was al gaan corresponderen met een andere criticus, die haar taal te literair en archaisch had genoemd. Deze persoon, die zij steevast X noemt (tot het ogenblik dat ze in een brief aan Willem van Leeuwen, vele jaren later, zijn naam onthult: Albert Helman – zie het artikel van Michiel van Kempen –, had haar aangeraden eens in wat eenvoudiger taal te schrijven. Ze was met hem blijven corresponderen en hij had een ontmoeting voorgesteld. Haar goede vriend Harry Meisenberg, die een functie had bij uitgeverij Nypels in Maastricht, en die haar geregeld boeken stuurde, vond dat ze X te vriend moest houden: ‘wie weet wat hij nog voor je doen kan’. De dames De Boer en Krauss waren het daarmee eens en toen ze eens in Amsterdam gingen winkelen, stelden ze voor dat Julia een afspraak zou maken. Dan konden ze samen reizen en in Amsterdam ieder huns weegs gaan. De laatste zin van dit relaas luidt: ‘En zo reisde ik op die Septemberdag mijn fatum tegemoet.’

tijd had ik het ongeluk in contact te komen
met een van de Jongen Katholieke schrijvers van
de Gemeenschap. Ik was een al berouwenloos
zijn werk en zijn ideeën en omdat ik in dien tijd
erg impulsief en ondeurdacht handelde, werd
ik al gauw de dupe van zijn rijkheidsleuzen.
Maar hij liet me toen alleen de consequenties dragen
en verblind als ik was, nam ik het hem niet eens
kwalijk: ik verwachtte een kindje en hij zei dat
ik maar naar Parijs moest gaan; hij zou me af
en toe wat geld sturen - verder moest ik maar zien
en zelf wat bij te verdienen, maar ik moest hem
beloven dat ik tegen niemand zijn naam zou zeggen.
En ik was dom genoeg me aan mijn woord te houden.
Thuis dachten ze dat ik een studie naar Frankrijk
ging. Ik heb natuurlijk een verdrinkelijke tijd
gehad. Eenzaamheid en wanhoop omdat hij nooit
meer iets van zich liet hooren. Eenmaal heb ik
hem nog ontmoet en toen zocht hij een bewonderd
om muziek te maken - ik was een geraffineerde
vrouw die hem in de val had gelokt, enz.
De laatste maanden van de geboorte van het kind
verbrachte ik in Vitry-sur-Seine bij een heel aardige
Savoyarde, een moederlijke vrouw, die me altyd
probeerde op te beuren. Ze huilde als of ze mijn eigen
moeder was, toen ze me van het 'encouchement' naar
Hôtel-Dieu, dat grote ziekenhuis tegenover Notre-Dame
bracht. Gelukkig had ik nog meer vrienden: vooral

Uit de gratie

Ten tijde van het sollicitatiegesprek met de Naardense dames was Julia, naar ze hun meedeelde, vijftientig jaar oud, wat wil zeggen dat het plaatsvond in de zomer van 1930. We kunnen er dus van uitgaan dat de dag van de kennismaking met Albert Helman in september 1930 was. In *Neerlandia Nieuws* van maart 1987 lezen we dat zij in Parijs aankomt op Eerste Paasdag 1931 (dat was 5 april) om half twaalf 's avonds. Ze zou worden opgehaald door een vriendin van Louis Somer, Marguerite Tranier, maar die had haar vroeger verwacht en is al vertrokken. Ze neemt een taxi naar een hotel aan de Boulevard St. Michel, dat Fenna de Meyier haar aanbevolen had. Ze was naar Parijs vertrokken op verzoek van Helman, zogenaamd om journalistiek werk te doen. Ze was bij hem 'uit de gratie nu ze de grote fout had begaan in blijde verwachting te raken'. Aannemelijk is dat Helman, getrouwd en vader van drie jonge kinderen, een dergelijk schandaal niet kon gebruiken. De volgende dag begeeft ze zich naar het adres van Marguerite Tranier, die niet thuis is, en laat daar een boodschap achter. 's Avonds zoekt die Julia op in haar hotel en vraagt haar de dag daarna met haar bagage naar haar toe te komen.

Niets dan verwijten

In *Neerlandia Nieuws* van september 1987 vervolgt Julia haar relaas. Zij logeert veertien dagen bij Marguerite en vindt dan een kamer in een hotel in Montmartre. Ze hoopt tevergeefs dat Helman haar zal komen bezoeken. Die had haar, na enige aarzeling, een adres gegeven 'nadat ik hem had verweten, dat tot nu toe alleen mensen zoals Louis Somer en Fenna de Meyier hun best hadden gedaan me te helpen om vriendschap in Parijs te vinden terwijl ik tenslotte op zijn aandrang naar 't buitenland was gegaan.' In mei gaat ze naar het opgegeven adres. Het blijkt l'Imprimerie de la Connaissance, een Franse firma die samenwerkt met Charles Nypels in Maastricht. De eigenaar, René-Louis Doyon, vraagt haar of zij het meisje is dat Helmans baby verwacht. Julia schrikt hevig, ze had namelijk strikte geheimhouding beloofd. Doyon had het van Charles Nypels gehoord en vertelt haar: 'Er was hoge ruzie toen ze

Omslag van Juul Roggeveens bundel *Drie Iersche legendes*. Amsterdam, Elsevier's *Uitgeversmaatschappij*, 1928.

er hem in Maastricht naar vroegen.'

Julia vervolgt: 'Dus daarom had X mijn brieven niet beantwoord. Hij dacht dat ik mijn woord had gebroken.' Maar vrienden en kennissen hadden hun eigen conclusie getrokken, omdat Julia in haar verliefdheid zijn naam vaak genoemd had in brieven en gesprekken. 'Mijn bewondering was zo groot geweest dat ik me wel moest uiten. Herman Robbers had gezegd dat hij wel kon gissen wie haar 'er had laten inlopen'. De Naardense dames hadden nog geprobeerd Julia en Louis Somer aan elkaar te koppelen, 'maar Louis en ik wisten dat vriendschap niet genoeg was om een huwelijk aan te gaan.'

René-Louis Doyon en zijn vrouw ontvangen Julia buitengewoon hartelijk en een paar dagen later belt Doyon haar op om te zeggen, dat X naar Parijs zal komen en vraagt haar, dan zo vroeg mogelijk naar de Imprimerie te komen, 'Ik zorg voor de rest'. Ze krijgt van X echter niets dan verwijten te horen, 'van de man die me – het leek nog maar gisteren – had gepleid met de woorden "Je lijkt op een Botticelli-engel" en die nu geen enkele van mijn brieven beantwoordde.'

Doyon was diep verontwaardigd, maar dacht dat een tweede ontmoeting alles zou goedmaken. Bij een volgend bezoek aan Parijs bracht Helman een vriend mee, 'die zich maar al te duidelijk mijlen ver wenste'. Julia loopt na de door Doyon georganiseerde lunch met hen mee naar het Gare du Nord. 'X praatte druk over vrouwen die dachten dat hij niets te doen had dan brieven schrijven [...], vrouwen die moesten leren op eigen benen te staan. Toen we afscheid namen – zelfs zonder handdruk – zei hij met iets in zijn stem dat naar sentiment zweemde: "Niet bij de pakken neer gaan zitten. Zorg ervoor dat het een flink kind wordt. En als het een jongen is, moet je hem Jacob noemen."'

Helmans biograaf Michiel van Kempen heeft in het archief-Helman geen enkele aanduiding gevonden van het bestaan van Julia Roggeveen, laat staan dat er brieven van haar aanwezig waren. Helman heeft dus zorgvuldig alles wat naar deze affaire zou kunnen verwijzen verdonkeremaand. Hij heeft, in 1930/1931 en altijd daarna, geweigerd de verantwoordelijkheid voor de gebeurtenissen te aanvaarden, heeft Julia iedere vorm van hulp onthouden en maakte haar zelfs verwijten. Wel wilde hij haar nog voorschrijven hoe het kind genoemd moest worden. Waarom Jacob? Waarschijnlijk vanwege de beroemde naam van de ontdekker van Paaseiland. Maar die had, voor zover wij weten, geen nakomelingen.

Albert Helman aan de Costa Brava, ongeveer ten tijde van zijn affaire met Juul Roggeveen. Collectie Michiel van Kempen.

Noten

¹ Michiel van Kempen, 'Verdwaalde bladen uit de biografie van Albert Helman.' In: *Nieuw Letterkundig Magazijn xxxv* (1) 2017, p. 20-24.

² Dank ben ik verschuldigd aan mevrouw Marianne Denney en de heer Jan Krekel,

van de huidige, respectievelijk toenmalige redactie. Zij hebben mij de informatie verschaft op grond waarvan ik de verhalen, die gedeeltelijk alleen in getypte vorm in mijn bezit zijn, heb kunnen dateren.

³ Frans Coenen, 'Drie Iersche legenden door Juul Roggeveen.' In: *Groot Nederland* 27, 1929, p. 557-558.

Biografie

Mevrouw C.J.G. Oosterling is classica en angliste.